

Hvorfor skriftsproglighed og ikke literacy?

På det seneste er begrebet literacy med begejstring blevet optaget i den læsepædagogiske terminologi herhjemme og brugt af fx Nationalt Videncenter for Læsning som afløser for at læse og skrive. Men netop i disse år problematiserer engelske forskere den meget forskelligartede brug af literacy, som er ved at udvande dets oprindelige betydning og gøre det til et mindre præcist fagligt begreb. Så hvorfor bare ukritisk overtage det?

1.

Den engelsksprogede brug af begrebet literacy er mere og mere gået i retning af betydningen *kompetence* og dermed en mere uklar betydning i skriftrelateret sammenhæng. Som Gunther Kress udtrykker det:

The term 'literacy', whatever the prefix (e-, media-, mobile-, computer-, visual-, emotional-) becomes ever more vague the further it is extended (...) When referring to script and writing, the notion of literacy is problematically imprecise. It becomes an obstacle when extended to other modes and processes of representation. (Kress 2010:102)

Når jeg i stedet vælger begrebet skriftsproglighed, undgår jeg helt dette problem.

2.

Literacy er dannet af det latinske ord for bogstav, littera, og suffikset -cy. Så grundbetydningen er knyttet til de latinske bogstaver og den europæiske alfabetiske skrift, og literacy kunne derfor på dansk lige så godt hedde bogstavkultur eller alfabetisme ... Så hvordan bruge literacy, når vi skal tale om andre former for skriftsystemer? Gunther Kress spørger:

Assume that we continued with present uses of the term 'literacy'. How do we deal with the differences between an *alphabetic script* and a *character script* and their profound meaning-effects? What questions do and do not emerge; which can and cannot be posed? (Kress 2010:97)

Med begrebet skriftsproglighed er jeg ude over dét problem, for det danske begreb "skrift" er ikke entydigt knyttet til alfabetisk skrift. Jeg kan derfor roligt tale om kinesernes skriftsproglighed, selv om deres skrift er logografisk, og om skriftsprogigheden hos de canadiske indianere, selv om deres skrift er syllabisk (stavelsesskrift).

3.

Strukturligheden mellem literacy og skriftsproglighed gør det muligt at danne de samme bøjningsformer og nominale helheder på dansk som på engelsk. Literacy er dannet af literate + -cy, skriftsproglighed af skriftsprogelig + -hed. I et komplekst skriftsamfund har vi mange skriftsprogligheder (literacies), og den enkelte af os indgår hver dag i et utal af skriftsproglige hændelser (literacy events), hvor vi læser eller skriver. Disse enkelthændelser danner vores skriftsproglige praksisser (literacy practice) og udgør tilsammen det enkelte menneskes skriftsproglighed (literacy). Bilingualitet betegner jeg tosprogsskriftlighed, multiliteracies flerskriftsproglighed.

Litteratur

Kress, Gunther 2010: *Multimodality. A social semiotic approach to contemporary communication*. Routledge. London and New York.

Kjeld Kjertmann